

Hürses Gazetesi

Hürses 1950 seçimlerinden sonra Cumhuriyet Halk Partisi'nin son Tarım Bakanı Cavit Oral tarafından Ankara'da yayınlandı. Gazete, 1 Ocak 1951'den 9 Şubat 1956'ya kadar toplam 1840 sayı neşredildi. Hürses'in imtiyaz sahibi ve başyazarı Cavit Oral'dı. Yazı işleri müdürlüğünü ise Necdet Baytok, Kemal Deniz, Hakkı Biğeç, Rıza Atila ve son olarak Turhan Erker yürüttü. Başlangıçta sekiz sayfadan mürekkep mütevazı bir gazete olan Hürses; spor, sağlık ve magazin haberlerinin de eklenmesiyle zamanla zengin bir içerik kazandı. Gazetenin köşe yazarları arasında dönemin ünlü isimleri Cavit Oral, Nihat Erim, Yavuz Abadan, Rıza Atila, İsmail Rüştü Aksal, Peyami Safa, Çetin Altan ve Vedat Dicleli bulunuyordu.

Gazetenin yayın hayatına başladığı 1951 yılı Demokrat Parti'nin 1950 Seçimlerini kazanarak 27 yıllık Tek Parti yönetimine son verdiği yeni bir dönemdi. 1950 seçimlerinden sonra Türk kamuoyu ilk defa iktidarın seçim yoluyla değiştiğine tanık olmuş, seçimlerden bir hafta sonra 19. Hükümeti kuran Adnan Menderes Türkiye'nin yeni Başbakanı olurken, seçimlerde ikinci parti olan Cumhuriyet Halk Partisi ise tarihinde ilk defa muhalefet rolünü üstlenmişti. Cavit Oral'a göre Hürses'in kuruluş amacı böyle hassas bir dönemde iktidar ile muhalefet arasındaki ilişkilerin normalleştirilmesini sağlamaktı. Dolayısıyla gazete şahsi meselelerden uzak durarak ölçülü bir muhalefet geliştirecek ve özellikle Demokrat Parti ile Cumhuriyet Halk Partisi'nin rejim davasında birlikte hareket etmesini sağlayacaktı. "...Eğer Hürses bu vazife düşüncesi içinde neşir hayatında faydalı olabilir ve bu açık ahlakı ve karakteriyle kıymetli okuyucularına kendisini sevdirebilirse bu sonuç Hürses'in en büyük manevi zevkini teşkil etmiş olacaktır..." Fakat gazetenin yayın politikası Oral'ın siyasi hayatıyla bağlantılı dalgalı bir seyir izledi.

Hürses yayın hayatının ilk dönemlerinde (1951-1953 yılları arasında) Cumhuriyet Halk Partisi'ni destekleyen muhalif bir gazete görünümündeydi. Bu durum elbette gazetenin imtiyaz sahibi Cavit Oral'ın Cumhuriyet Halk Partisi içinde aktif siyaset yapmasından kaynaklanıyordu. Fakat Hürses buna rağmen iktidarı hedef alan yandaş bir tavır sergilemedi. Gazete haber ve yorumlarında olabildiğince mutedil bir dil kullanmaya özen gösterdi.

Hürses'in mutedil muhalefet anlayışında iktidarın basın kanunu üzerinde, gazeteciler lehine gerçekleştirdiği düzenlemeler de etkiliydi. Demokrat Parti 1950 seçiminden sonra gazete ve dergi yayınlamak için hükümetten izin alma zorunluluğunu kaldırmış, basın suçlarıyla ilgili yargılamaları özel mahkemelere devrederek ağır bürokratik işlemlerin önüne geçmiş, ayrıca gazete sahiplerinin cezai sorumlulukları ile cevap hakkını düzenleyen yasaları liberal şekilde revize etmişti. Bu arada hükümet 1952'de çıkardığı 5953 sayılı kanunla basın çalışanlarının özlük haklarını da olabildiğince iyileştirmişti. Bütün bunlar haliyle Hürses'i, dönemin diğer gazetelerinin de yaptığı gibi, iktidarla olan ilişkilerinde daha yapıcı bir dil kullanmaya sevk etmişti.

Gazetenin 1 Ocak 1951 Tarihli İlk Sayısı

Hürses 1951-1953 yılları arasında hükümeti; seçim vaatlerini yerine getirmemek, irticai hareketlere ve nepotizme göz yummak, Atatürk'ün manevi şahsiyetini koruyamamak, Halkevlerini kapatmak, Cumhuriyet Halk Partisi'nin mal varlığına el koymak, hayat pahalılığına sebebiyet vermek ve özellikle yersiz ve lüzumsuz münakaşalara girilerek siyasi ortamı kirletmekle eleştirmiş, muhalefeti ise bölgesel ve küresel tehditlere karşı politika hudutlarını aşan yıkıcı tenkitlere son verip en azından millî meselelerde hükümetle işbirliği yapması konusunda uyarmıştı. Ayrıca Demokrat Parti'yi dar bir partililik taassubu içinde kendisini destekleyen sınırlı ve müfrit bir kadroya hizmet etmekle suçlayan gazete, hükümetin memur politikalarına, kamudaki kadrolaşma adımlarına ve memurlar arasındaki hizipleşmelere de tepki göstermişti. Oral'a, göre Demokrat Parti: "...yeni kurulmuş, programını esaslandıramamış, fikir ve kanaat itibarıyla tamamiyle taazzuv edememiş...günün şartlarından ve politik havadan istifade ederek yalnız propaganda ve bol vaatlerle hazırlıksız olarak iktidara gel(miş)..." siyasi bir teşekküldü.

Yayın hayatının bu ilk döneminde, Demokrat Parti'yi geçmişin kazanımlarını yok sayan anlamsız inadı nedeniyle de eleştiren Hürses, cumhuriyetin bütün başarısızlıklarını muhalefete mal eden eleştiri kültürüne karşı çıkararak " *ortada bir hata varsa bunun yalnızca Halk Partisine hamedilmesinin doğru olmadığını, Demokrat Partili milletvekillerinin büyük bir ekseriyetinin Halk Partisi kadrolarında yetiştiği için sorumluluğun her iki parti tarafından da müştereken sahiplenilmesi gerektiğini*" belirtmişti. Ayrıca gazeteye göre hükümet, anti-demokratik kanunları söz verdiği şekilde revize etmek yerine yeni kanunlar ihdas ederek anti-demokratik temayülleri daha da güçlendirmişti. Fakat " *artık geri dönmek, tek parti sistemini ihya etmek veya onu taklide kalkışmak, şef idaresi düşünmek veya ona imrenerek benzer bir yoldan yürümek tarihe ihanetten, Türk milletine kötülükten ve memleket realitesini görememekten başka bir şey değildir ve böyle bir teşebbüs ve harekette bulunmak Türk milletiyle mücadeleyi göze almak gibi bir bedbahtlıktan başka bir şey olamaz*"dı.

Bu arada gazete Demokrat Parti'yi sadece demokrasiyi kurumsallaştıramamak ya da yönetim stratejilerindeki yetersizlikle suçlamamış, aynı zamanda iktidarın ekonomik alandaki uygulamalarına da tepki göstermişti. Hürses, iktidarın bazı yapısal sorunları çözerek ziraatın inkişafını sağlayacak tedbirler almasını, tarımda makineleşmeyi hızlandırmasını, işsizlik sorununa çözüm üretmesini istemiş, hammadde istihsalini, ekonomik şartları, sosyal zaruretleri nazarı dikkate alarak programlı bir endüstrinin gerçekleştirilmesinin, devlet fabrikalarının ise daha rasyonel ve verimli şekilde işletilmesinin önemi üzerinde durmuştu.

Bütün bunlara rağmen Hürses-bu ilk dönemde- sadece hükümeti eleştirmekle yetinmedi. Gazete iktidar karşısında spekülasyon yayımlar yapmak yerine normatif bir dil kullanarak iktidar ve muhalefet arasındaki ilişkileri olabildiğince yumuşatmaya çalıştı hatta yeri geldiğinde hükümeti desteklemekten bile çekinmedi. Cavit Oral 6 Ocak 1951'de, Demokrat Parti'nin ilk yedi ayını değerlendirdiği köşe yazısında iktidarı eleştirmek için henüz çok erken olduğunu belirterek yeni bir hükümetten bu kadar kısa zamanda büyük işler beklemenin insafsızlık olduğunu söylemiş, ayrıca " *Menderes'in muvaffak olmasını iki bakımdan isteriz. Evet isteriz; zira, dört yıl müddetle iktidara gelmiş bir parti hükümetinin iş başaramaması memleket için büyük zararlar teşkil edecektir. Bu memleketin ise artık bir tecrübe tahtası olmaya tahammülü kalmamıştır. Evet isteriz; zira, Menderes genç bir nesli temsil eden yetişmiş bir arkadaşımız olduğu için onun başarılı olması aynı jenerasyonun yüzünü güldürecek bir netice sağlamış olacaktır...*" diyerek iyi niyetini açıkça belli etmişti.

Fakat gazetenin bu tavrı-Oral'ın da aktif olarak içinde bulunduğu- Cumhuriyet Halk Partisi tarafından hiç de hoş karşılanmamıştı. Cumhuriyet Halk Partisi, Hürses'i, Demokrat Parti'yle yeteri kadar mücadele etmemekle suçlamış

daha da kötüsü gazetenin bu tavrını devletten aldığı yardımlara bağlamıştı. Cumhuriyet Halk Partisi'ne göre Hürses, hükümetin resmi ilanlarla ayakta tuttuğu "besleme basın"ın tipik bir örneği durumundaydı.

Oral ise kendisi ve gazetesi hakkındaki iddiaları parti taassubuyla ilişkilendirerek reddetmiş, Cumhuriyet Halk Partisi'ni eleştirmekteki asıl amacının partiyi sabote etmek yerine partinin program ve tüzüğünü takviye etmek olduğunu belirtmiş ve "...particiliğin şuurlu olması ve ölçülü bulunması lazımdır. Partiler nihayet millet ve vatan hizmetinde birer vasıttan başka bir şey değildir. Her şeyin üstünde memleket menfaati ve yurt sevgisi vardır. Kim tarafından olursa olsun körü körüne bir partcilik veya menfaat düşüncesiyle müfrit partici rolünde görünmek ya dar bir anlayışın veyahut kısır bir ihtisas ve bencilliğin hazin tezahürlerinden başka ne olabilir?..." diyerek eleştirilere rest çekmişti. Ayrıca Hürses'in her türlü iftiraya rağmen basın ilkelerine sadık kalarak yayın yapmaya devam edeceğini belirtmişti: "Hürses ahlaki ve karakteriyle iktidar gazetelerinin tasavvur ve tahayyül ettikleri tarzda veya da onların alıştıkları bir şekilde küçük işlerle uğraşacak bir gazete değildir ve olmayacaktır. Hürses'in şiarı dün olduğu gibi bugün de ve yarın da yalnız ve yalnız yurt düşüncesi ve sevgisi içinde neşriyatıyla memlekete hizmet etmektir...tenkid ve murakabe vazifesinden, şahsiyet didişmelerinden uzak kalmak suretiyle neşriyata devam edeceği(z)..." Fakat Oral'ın bu açıklamaları muhalefeti yeteri kadar tatmin etmedi. Oral, gazetesi ile muhalefetin yayın organları arasında tedricen büyüyen tartışmalarda partisi tarafından yalnız bırakıldığını anlayınca, Cumhuriyet Halk Partisi'ndeki görevinden istifa etmek zorunda kaldı. Fakat Hürses 1954 yılına kadar aynı usulle gazetecilik yapmaya devam etti.

1954 yılından itibaren Oral ile Cumhuriyet Halk Partisi arasındaki görüş ayrılıkları artık gazete sütunlarına sirayet edecek kadar büyümüştü. Örneğin 1953'te Cumhuriyet Halk Partili Nihat Erim'in gazetede yazılarına son verilmiş, aynı yıl Oral'ın iktidarı eleştiren siyasi yazıları yerini dış politikayı ilgilendiren stratejik analizlere bırakmış, 1954 seçimlerinde ise açıktan açığa Demokrat Parti desteklenmişti. Bu yıllarda gazetenin haber dili de bariz bir şekilde değişerek hükümetin sanayi yatırımlarından ve alt yapı çalışmalarından övgüyle bahseden yeni bir üslup geliştirilmişti. Hatta gazete, o güne kadar sadece "Başvekil" olarak bahsettiği Menderes hakkında ilk defa "Başvekilimiz" sıfatını kullanmıştı. Ayrıca bir zamanlar İnönü'nün manevi şahsiyetini korumak için gösterdiği aşırı hassasiyetin başka bir versiyonunu bu defa Celal Bayar ve Adnan Menderes'i korumak için kullanmıştı. Cavit Oral'ın 1954 seçimlerinden sonra Demokrat Parti kadrosundan Seyhan milletvekili seçilmesiyle birlikte gazetenin yayın hayatında yeni bir dönem başladı.

Hürses, 1954 ile 1956 yılları arasında tarafsız habercilik anlayışını terk ederek daha önce hiç kullanmadığı kadar ağır bir üslupla Cumhuriyet Halk Partisi'nin muhalefet stratejilerini eleştirdi. Gazete Cumhuriyet Halk Partisi'ni iktisadi ve içtimai hayatın ihtiyaçlarına ayak uyduramayan ve kendi içinde sinerji yaratamayan modası geçmiş mutaassıp bir örgüt olarak tanımladı. İnönü'yü ise parti içi oligarşiye sebebiyet vermek, tek parti rejimine temayül etmek ve Atatürk'ün ana prensiplerini çiğnemekle suçladı. Hatta gazete 1954 seçimlerinin bütün sorumluluğunu İnönü'ye hamlederek istifa etmesini istedi. Hürses Demokrat Parti'yi destekleyen bu yayın anlayışına-9 Şubat 1956 tarihli-son sayısına kadar devam etti.

Hürses yayın hayatına başladığı ilk günden itibaren harici ilişkileri ilgilendiren hassas konularda iktidarı desteklemek suretiyle milli bir duruş sergiledi. Nihat Erim "Siyasi Vaziyet" adı altında dış politikayı ilgilendiren uzun analizler yaparak, iki kutuplu yeni dünya düzenine ve Sovyet tehdidinde dikkat çekip Türkiye'nin geliştirmesi gereken uluslararası stratejiler üzerinde durdu. ABD'nin soğuk savaş döneminde Avrupa'nın güvenliğini esas alan bölgesel politikaları nedeniyle Türkiye'yi yalnızlaştırdığından bahsederek, hükümeti güvenliği sağlayacak yeni tedbirler almak

konusunda uyardı. Ayrıca Türkiye'nin Atlantik Paktına alınmasının önemi üzerinde durdu. Gazete, Türkiye'nin de içinde bulunduğu Batı Bloku ekseninde Sovyet Rusya'nın yayılmacı ve saldırgan politikalarını eleştirerek kamuoyunu komünizm tehlikesine karşı teyakkuza geçirdi. Türkiye'nin Kore'de yürüttüğü mücadeleyi de, bazı istisnalar dışında, bilfiil destekledi.

Bu arada Hürses, sadece günlük siyasi haberlere odaklanmış politik bir gazete değildi. Hürses'in kültür ve sanat sayfaları da en az politika haberleri kadar zengindi. Gazete başta müzik, edebiyat, tiyatro, sinema, resim, mimarlık ve geleneksel sanatlar olmak üzere sanatın hemen her alanında "*ihtisas haberciliği*" türünden eleştirel metinler yayınladı. Ayrıca tefrika halinde neşrettiği roman ve öyküler sayesinde okuyucularını Türk ve dünya edebiyatının en önemli isimleriyle (Halide Nusret Zorlutuna, Mükerrrem Kamil Su, A. Çehov, Edgar Allan Poe, H. H. Munro, H. A. Manhood, F. Hay, Jean Orthez, A. Georges, Claude Orvan gibi) buluşturmayı başardı. Bütün bunlar Fikriye Bigeç'in tarihi romanları, Şevki Berber ve Davut Arıbal'ın Osmanlı-Türk tarihini konu alan panoramik araştırmaları, Şemsi Belli'nin "*Sanat Dünyamızdan Portreler*" adlı yazıları, Bedii Faik'in "*Pazar Sohbetleri*" ile daha da zenginleştirildi. Ayrıca gazete alternatif tıp, sağlıklı beslenme, diyet ve hastalıkların tedavi yöntemleriyle ilgili haberler yayınlayarak kamu sağlığını ilgilendiren konularda farkındalık yaratmaya çalıştı. Gazete toplumu ilgilendiren sosyal problemlere de kayıtsız kalmadı. Özellikle aile, kimsesiz çocuklar, yetiştirme yurtları, işsizlik, muhaceret, iskân ve köy kalkınmasına hasrettiği haber ve tefrikalarla ülkenin içinde bulunduğu sosyal problemlere çözüm üretmeye çalıştı. Bu bağlamda Hürses, popüler kültüre odaklanan bir kitle gazetesinden daha çok politikaya ve kültür sanat yayıncılığına hizmet eden bir fikir gazetesi görünümündeydi.

Cem KARAKILIÇ

KAYNAKÇA

Sürelî Yayınlar

"Zaruri Bir Cevap", **Hürses**, 8 Şubat 1953.

"Adnan Menderes Paris'te", **Hürses**, 10 Mart 1953.

"Halk Partisinin Kaderi", **Hürses**, 31 Mart 1954.

"Halk Partisi ve Meseleleri", **Hürses**, 6 Temmuz 1954.

"İki Işıktan Birisi Ya tek Parti Ya Demokrasi", **Hürses**, 20 Mart 1954.

"Samur Kürk", **Hürses**, 6 Mayıs 1954.

"Tasfiye", **Hürses**, 7 Mayıs 1954.

AŞIK, Süleyman, "Türk Basınında Yol Ayrımına Bir Örnek: Cavit Oral ve Hürses Gazetesi", **Belgi**, 17 (Kış 2019/1), s. 1148-1169.

ATİLA, Rıza, "Bu Ne Hassasiyet", **Hürses**, 26 Nisan 1953.

ATİLA, Rıza, "Kontrplak Parti", **Hürses**, 4 Ocak 1954.

ERİM, Nihat, "Tehlikeler Ortasında Türkiye", **Hürses**, 11 Ocak 1951.

ERİM, Nihat, "Türkiye ve Atlantik Pakı", **Hürses**, 27 Ocak 1951.

ERİM, Nihat, "Dış Politikamız Üzerine", **Hürses**, 4 Nisan 1951.

ORAL, Cavit, "İntişara Başlarken", **Hürses**, 1 Ocak 1951.

ORAL, Cavit, "Partiler Münasebeti", **Hürses**, 2 Ocak 1951.

ORAL, Cavit, "Bu Vatan Bizimdir", **Hürses**, 5 Ocak 1951.

ORAL, Cavit, "Samimiyet", **Hürses**, 6 Ocak 1951.

ORAL, Cavit, "İktidarın En Zayıf Tarafı", **Hürses**, 8 Ocak 1951.

ORAL, Cavit, "İktidarla Anlaşamadığımız Mes'ele", **Hürses**, 9 Ocak 1951.

ORAL, Cavit, "Yanılmış mı Oluruz?", **Hürses**, 10 Ocak 1951.

ORAL, Cavit, "Hükümetin Zor Durumu", **Hürses**, 12 Ocak 1951.

ORAL, Cavit, "Partiler ve Umumi Efkar", **Hürses**, 13 Ocak 1951.

ORAL, Cavit, "Sosyal Bir dava: İşsizlik", **Hürses**, 14 Ocak 1951.

ORAL, Cavit, "Hakikati Bilelim ve Memlekete Acıyalım", **Hürses**, 16 Ocak 1951.

ORAL, Cavit, "Hükümetin Zayıf Mazeretleri", **Hürses**, 18 Ocak 1951.

ORAL, Cavit, "Devlet İdaresi ve İstikrar", **Hürses**, 21 Ocak 1951.

ORAL, Cavit, "Hayat Pahalılığı", **Hürses**, 23 Ocak 1951, s.1.

ORAL, Cavit, "Demokrat Partide Kaynaşma", **Hürses**, 24 Ocak 1951.

ORAL, Cavit, "Vatandaştaki Tereddüt", **Hürses**, 25 Ocak 1951.

ORAL, Cavit, "Tasfiye Kanunu", **Hürses**, 26 Ocak 1951.

ORAL, Cavit, "Yalnız Söylemekle İş Bitse", **Hürses**, 1 Mart 1951.

ORAL, Cavit, "Partilerin Müşterek Hareketi Lazımdır", **Hürses**, 16 Mart 1951.

ORAL, Cavit, "Parti Mücadeleleri", **Hürses**, 23 Mart 1951.

ORAL, Cavit, "Artık Aramızdaki Köprüler Yıkılmıştır", **Hürses**, 27 Mart 1951.

ORAL, Cavit, "Partiler Arası Münasebet", **Hürses**, 17 Nisan 1951.

ORAL, Cavit, "Bu Millet İktidarı Değişirmesini Öğrenmiştir", **Hürses**, 11 Haziran 1951.

ORAL, Cavit, "Antidemokratik Kanunlar", **Hürses**, 7 Şubat 1952.

ORAL, Cavit, "Partiler Arasındaki Gerginlik", **Hürses**, 28 Nisan 1952.

ORAL, Cavit, "Ne İstiyoruz", **Hürses**, 29 Mayıs 1952.

ORAL, Cavit, "Partiler Arasında Siyasi Düşmanlıklar", **Hürses**, 30 Eylül 1952.

ORAL, Cavit, "Partiler Münasebeti", **Hürses**, 1 Nisan 1953.

ORAL, Cavit, "CHP Programı", **Hürses**, 2 Nisan 1953.

ORAL, Cavit, "C. Sait Barlas Arkadaşımıza Cevabım", **Hürses**, 15 Nisan 1953.

ORAL, Cavit, "G. İdare Kurulundan İstifa Sebebinin Açıkladı", **Hürses**, 25 Haziran 1953.

ORAL, Cavit, "Muhalefet İnhisarcılığı", **Hürses**, 30 Aralık 1953.

ORAL, Cavit, "Sanayileşen Türkiye", **Hürses**, 22 Ocak 1954.

ORAL, Cavit, "Mariz Bir Ruh Haleti", **Hürses**, 4 Şubat 1954.

Kitaplar

ÇUFALI, Mustafa, **Türk Parlamento Tarihi VII. Dönem (1946-1950)**, C.3, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2012.

GÜNAY, Ş. Şenay, **Türk Parlamento Tarihi VI. Dönem (1939-1943)**, C.5, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2007.

GÜNEŞ, İhsan, **Türk Parlamento Tarihi V. Dönem (1935-1939)**, C.II, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2000.

ORAL, Fuat Süreyya, **Türk Basın Tarihi 1919-1965**, Doğu Matbaası, Ankara 1967.

ÖZTÜRK, Kazım, **Türk Parlamento Tarihi X. Dönem (1954-1957)**, C.2, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 2012.

TOPUZ, Hıfzı, **II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**, Remzi Kitabevi, İstanbul 2003.

23/11/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/hurses-gazetesi/?pdf=5544> adresinden erişilmiştir